

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 korona;
díszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

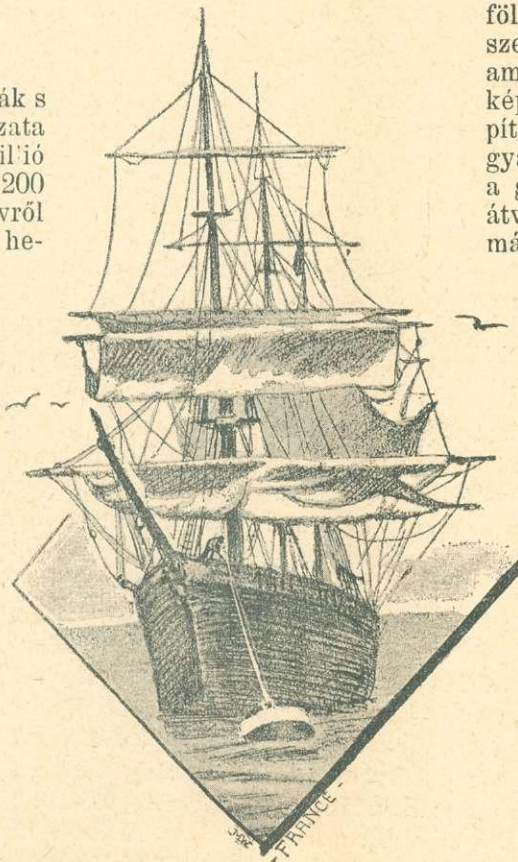
Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

A halászat értéke.

Norvégia, Svájc és az Osztrák s Magyar Monarchia édesvízi halászata külön-külön évente átlag 51·6 millió korona értéket képvisel. Norvégia 200 millió kilogramm tőkehalat fog évről évre, Hollandia 300 millió darab heringet, Franciaország 600 millió darab szardiniát. Európa és az északamerikai Egyesült Államok meg Kanada tengeri halászata évenként 1246·8 millió koronát ér. Fölhasznál Európa 1007 tonna vízahólyagot 3·24 millió korona értékig. Norvégia évente 135,000 tonna halat szállít külföldre. Giglio sziget a Tyrrheni tengerben a halászatával 50—60 ezer lira forgalmat fejleszt.

Az Adriai tenger halbőségét jellemzi, hogy Duino- meg Grádóban három nagy gyár foglalkozik szardinia-konzerv készítésével és évente több mint 700 ezer dobozt bocsát forgalomba. Lissa adriatengeri sziget halászáinak a szardella és scombro a főzsákánya; Comisában dolgozza

föl azt a halkonzerv-gyár, melynek szerződése van a halászokkal, hogy amint ő az egész fogást átveszi, azonkép a halászok is kötelesek megállapított árban egész fogásukat csak a gyár kezéhez szolgáltatni. Hogy pedig a gyár tájékozott legyen a naponta átveendő mennyiség iránt, a halászok már a tengerről, távolból kötelesek azt jelezni. Az egész piros zászló a bárkán 1000 darab halat jelent, a piros-fehér 2000-et, a kék-fehér 3000-et, az egész kék 4000-et.

Japánban csak a mult század vége óta fejlődött elsőrendű iparágga a halzsír-készítés. Vele Hokkaido szigeten és Yokohamával szemben Ava félszigeten foglalkoznak; legerősebben hering és szardinia halat dolgoznak föl, apróra vagdalják és nagy üstökben vízben főzik, a fölszínre került zsírt lekanalazzák. A nyers anyag 16½ gallonos hordókban kerül Tokio és Yokohamába, ott finomítják, mielőtt világkereskedelembé jutna. Fölhevítik 50—60 fokra és kádakba bocsátják. Több napi állás után három rétegre

válk az, a felső folyékony olaj, a középső zsír, az alsó víz. Az olajat külön bocsátják le, a szilárd zsír új olvasztásra kerül, azután átszűrrik papíron, csak úgy jut négyszögletű bádogedényekbe. Sokat tanult már a japáni ember az európaiaktól.

A téli halászat Észak-Amerika nagy tavain, folyóin a nagy hideg miatt sajátságos. Mivelhogy a lék gyorsan befagy, a kiadósabbakul ismert pontokon a jégre jégházat emelnek, a téli viharok ereje ellen jégtuskókkal körültámogatják, kályhát állítanak bele, a melynek tüze benn a levegőt a nulla fokig mérsékli és úgy vágnak lyukat a jégbe, hogy a hálót lebocsát-hassák.

Mivel a hal félénk, különösen a lazac, pisztráng, csuka: nem szoktak a jégházban hangosan beszélni, bátran járkálni. A fagyponthoz közel álló mérsékletű víz a lég minden rezgését gyorsan vezetitovább és megriadnak a halak. Van azonban ott sok veszedelem, mert a váratlan rianások elnyelik hamar a jégházat, kivált a Champlain tó New-York és Vermont államok határán oly veszedelmes, hogy évről évre megveszi a halászok közül a nagy emberadót.

A halnak ama szervezetbeli sajátossága, hogy zsírréteg veszi körül a szívét, mely nem okoz neki asztmát, vízkórt, sőt megóvjá az életmozgató szervét a megfagyástól, úgy hogy képes a hal föléledni üveg-merev megdermedésből is: fölhasználják Amerikában friss hal szállításra. Föladják vasútra a fagyott lazacot San-Franciscoban és New-Yorkig a hosszú úton csak arra kell ügyelni, hogy a jégszekrények hőmérséklete a fagypontnál magasabbra ne hágjon. Így kap a konyha az Atlanti óceán partjain friss halat a Pacific óceánból.

A Daily Express angol lap azt írja, hogy a halak élve fagyasztását szállíthatás céljából Khinában régen

úzik. Az ország északi részén 9 hónapig tart a hideg, téglából épített vagy agyagból vert jégvermekbe rakják a halat. Nyáron a jeget mázsás darabokra szabdalják és a közönség a jéggel együtt halat is vesz. A darabolás munkáját éjjel végzik s Parker J. Whitney konzul úgy értesíti amerikai hatóságát, hogy ez követendő példa lehet az Egyesült államokban is, hol a Pacific óceánból kifogott lazacot értékesíteni lehet a keleti államokban jó pénzért.

Ausztráliából is szállítanak Európába megfagyasztott halat, de az 1897. évi küldeményből csak 45% vált be; azóta azonban ügyesedtek ott is a ficsérek.

Stockwell beszéli, hogy a Huron tónál hallal trágyázzák a homoktalajokat, de ha nem ügyelnek, föl-eszi a szarvasmarha. A shetlandi pony lovakból 180 darabot csak úgy birtak Amerikában meghonosítani, hogy egy ideig a tengerparton hagyták a parti növényzet és hal élvezete mellett; csak lassanként vezették azokat a lovak rendes életmódjára, de mind a mellett megtartotta ivadékuk a hal után való vágyakozást; mihelyt azt kaptak, mohón falták.

Egyes pontokon mesés bőségben rejti ölében a tenger a halat, legtöbb esetben a szigetek partja közelében, mert az óceánok belső területei hal dolgában szinte víz-sivatagok. De kiméli is az okos halász a halat. A hebridszigeti halászok azt tartják, hogy pokrolra jut az, ki ivásközben levő halat megöl.

Emberemlékezet óta Anglia keleti partjain a heringfogás oly dús nem volt, mint 1902-ben; nem tudták hová tenni a rengeteg halat. E nagy mód a halászokat tömeges házasságkötésre hangolta, a halászfalvakban alig győzték a papok az esketést, a násznép megülte a templomokat, mert a párok egymásra voltak kénytelenek várakozni.

A mely tok halat az angol partokon fognak, az

Karcolatok.

A TERMÉSZET eredeti tárczája.

I.

összkezdvően ballag egy vörös frakkos úr az erdőszélen. Most tért vissza éjjeli sétájáról. Biczegve kullog a nagy hóban, fejét hol jobbra, hol balra kapja, száraz a levegő, nincs abban egy piczulányi szimat sem. Közbe megáll, apró füleit ugyancsak hegyezi, de semmi hang; szomorú idők járnak most.

Egy fenyőeske mellett leül, mert belefáradt a kószálásba. Egy ideig bután belebámul a levegőbe, azután nagyot ásít; unalmas ez az élet, nem való ilyen vén esontnak. Fiatalkorában föl sem vette ezt a zord időt, mert a tűz- és erőtől csak úgy duzzadt; de most, hogy megvénült, csak tengődik. Nem élet az, amit folytat, csak vegetálás. Öt hitvány egeret fogott ez éjjel, azokból is hármat disznómódra túrt ki.

A falut kócosz ordások őrzik; valóságos riadót ugatnak, mikor a maga fajtájú pára arra vetődik; nem is tanácsos most ott megfordulni. A nyúl is okosabb lett, a hallása is finomodott, hiába próbálja megközelíteni, már száz lépésről odébb áll. Az érzékei tompulnak, izmai veszítik rugékonyságukat, a tüdeje is alig bírja már a szuszt. A ravaszság, az gyarapszik, de abból is csak az a haszna,

hogy a bőrét menti, mikor körmére ég a veszély. Mégis legtöbbször becsüli a bundáját, mert ha azt kifordítják, a bekecsbe kerül bélésnek. Tudja azt nagyon jól a vén kujon!

Jaj, a vénség!

Hacsak az a zord tél nem lenne! Tavasszal, nyáron van dinom-dánom, mert a mezőkön elég a fűrj- és fogolyfészkek, jók a tojások, de még jobbak a csibék. Süldő nyúl is annyi van, hogy feléjük sem konyít. Hanem a tél, a kegyetlen tél!

Volt idő, mikor ilyen tájon valóságos lakomákat tartott, de az régen volt, alig emlékszik vissza a jó időkre.

De mégis!

Zuzmarás, zord idők jártak, mikor egy sötét éjszakán ott kullogott a folyó partján. A kanyarodásnál hápogó hangok ütötték meg a fülét. Félkört leírva, óvatosan s nesztelenül sompolygott a partig, ott lefeküdt. Az öles part alatt, a nyitott vizen egy csapat vadkacsa úszott; meleg víz bugygyan ki ott a földből, azért nem fagyott be a folyó. Jobban nem közelítheti meg őket, mert észreveszik. Mérnöki pontossággal számítja ki a távolságot, kár lenne szelesen közéjük csapni, mert akkor fues a pecsenyének! Nagyot lóditva magán, a kacsák közé ugrott. Nehány hirtelenül víz alá bukott, hanem a többi fejét vesztve fölszállt; így sikerült egy tőkést elcsípni.

Amint a finom pecsenyére gondol, kiesordul a nyál a szájából. Azok a szép idők!

az angol királyé ősi szokás szerint; amelyet a Themse folyóban, az a londoni lord mayoré. — Fogtak 1902 novemberében a királynak 2:31 m. hosszút, a lord mayor 10 év alatt alig jut egyszer olyan halhoz; oly ritka eset, hogy a tok a Themse folyóba fölhatol. Észak-Amerikában Uj-Foundland közelében 400 év óta úznak rablóhalászatot és az állomány nem csökken; évről évre kézre kerül 150 millió darab tőkehal, amelynek májából olajat nyer az ipar, a fejét és egyéb élvezhetetlen részeit trágyaképp értékesíti.

Azt mondta Charles Darwin, hogy a szárazföld rétjei, erdői szegények állatokban a tenger állatgazdagságához képest; és az Északi tenger igazolja is azt. Szent-Iván éjszakáján (június 24—25.) csakugyan alakot vált a tenger színe, a partok felé hamvaszürke halhullámok tolnak, a tömérdek számú hering. Amerre a hímek járnak, 4—6 méter mélységig termékenyítő haltej ömlik, benne a peterakó milliárdok ikrája. Egy hering 40—70 ezer petét rak le. Ez családja oda a halászokat és vezeti oda a zsákmányoló fehér gadócot, meg a tőkehalat. A tőkehalnak is van 7 kilogramnyi ikrája, mely 9 millió utódot jelent.

Nem bírnak a halászok ezrei ekkora tömegekben ritkítást végbevenni, a czápák segítenek bele. 1903-ban ellenben szűk volt a tenger termése, mit részben a fókák elszaporodásának rónak föl, mert hatalmas pusztítók azok, részben pedig a bálnák megfogyatkozásának, mert úgy tartják, hogy a bálna úzi a heringet a partok felé. A fókákat pusztítani, a bálnákat kiméltetni sürgetik a norvég kormány előtt a halászok, akiknek a tenger szántóföldjük és 1903-ban annak a tükren aszály állott be. A megszokott és elvárt halmenyiségnek csak $\frac{1}{3}$ -ad része érkezett meg 1903 nyarán.

A Földközi tenger szardínia-hala nálunk csemege, Franciaországban eledelszámba megy, különösen a

gyermekeknek, mert jobban táplál a husa és olaja, mint bármely nyaláncság. Könnyű emészthetősége folytán ajánlatos vérszegények-, tüdőbetegek-, gyomorhurutosoknak. Nagyban emeli tehát a szardínia a tengeri halászat értékét; sok embert gyógyít, táplál és sok ezer halászcsalád él a fogásából.

Szigettársaitól messze, kifelé esik nyugotnak a Hebrid-csoport egyik legkisebb tagja, Szent-Kilda és bámulatos mégis a halgazdagsága. Kearton ott egy óra alatt a Village-Bay tükren 17 nagy halat rántott föl horoggal s azok összes súlya vagy 2 mázsa volt.

A szigeten költő madarak pedig rengeteg halat fogyasztanak el, közepes számítással évente vagy 200 millió darabot.

Az Északi-tenger valóságos kincsebányójok a körülfekvő országoknak. Évente halásznak ott:

	márka-értékben
Anglia	85·0 millió
Skócia	28·5 „
Hollandia	19·0 „
Franciaország	12·5 „
Németország	10·0 „
Norvégia	3·8 „
Belgium	3·6 „
Dánia	1·6 „

összesen 164·0 millió márka

értékű halat; némely esztendőben 180 millióra rúg az összeg. A fogott hal mennyisége átlag $17\frac{1}{2}$ millió mázsa.

Az Északi-tenger a Skagerrak beszámításával vagy 572,160 □km., belőle kilométerenkint 287·7 márka az évi haszon, hektáronkint 2·88 márka, minden hektár 15 kgr. halat szolgáltat.

Ha nagy hófúvások jártak s ha a nyulak a hó alá temetkeztek, egy éjjel 2—3 tapsifüles zamatos húsa is került az asztalra.

Volt benne merészség, vállalkozás is!

Januári napon történt. Nappal meleg szellők fujdogáltak, átnedvesedett a magas hó, éjjel beállott a dermedés, minden csonttá fagyott. Ott sompolygott az erdőszélén, könnyű testét pompásan kibírta a megfagyott hó. Egyszerre csak delikátos szag üti meg az orrát; őzcsapat hevert a yágás szélén. Nyáron bizony kerülgette őket; hogy valamelyik vén bak átlukgassa a bőrét?! Mert félelmetes fegyver az agancs, megérezte azt egy júniusi estén, mikor gidahúsrá fájdukt meg a foga. Most azonban megboszulja azt a pár döfést, a bakok agancstalanok, baj nem lesz, aki mer, az félig nyert!

A csapat közé rugaszkodott; a pihenő állatok megriadva futottak szét. Súlyuk alatt beszakadt a megfagyott hó és véresre sebezte vékony lábukat. A ravasz egy őzgida után vetette magát és játszi könnyűséggel követte nyomról-nyomra. Mikor a szegény őz sajtó lábaival nem tudott egy magas hófúváson keresztül törni, erőtlennül hanyatlott le a megfagyott hóra. Tiszta szeme hiába könyörgött, a rabló nem ismert kegyelmet. Reggel véres szörpamatok jelezték a dráma színhelyét.

Dehát az akkor volt még, mikor a libamáj és császármadár rendes pecsenyéi közé tartoztak.

Haj, de régen volt az!

Azért egy párszor majdnem befellegzett ennek a szép életnek, mert voltak kritikus napjai is. Mikor azok a csaholó bestiák 2—3 órán át meghajkurászták, akkor ismerte meg a sörét pattogását, a golyó fütyülését. Csak a ravasz-sága mentette meg a bundáját.

Egy szép márcziusi napon ott szunyókált az anyjukkal a kotorékban. Egyszerre előttük terem a fekete ördög, dakszlinak hívja ezt a furulyás ember. A katlan bejáratánál lefekszik és veszettül ugat. Azonban az anyjuk megtépázta, úgy hogy czafatos fülekkel sompolygott ki. Hanem ekkor megjelent a fehér ördög, a fokszi és megkezdődött az élet-halálküzdelem. Óriási erő rejlik a kis bestiában. Biz az nem ugatott sokat, hanem az anyjukra támadt, hiába védekezett, éles fogainak marása még dühösebbé tették. Egyszerre csak azt látja, hogy az anyjok fuldokol; bizony hamarosan végzett vele, öt perc múlva élettelenül feküdt a katlanban. A fokszi élethez jutva, megragadta és kivonszolta a napvilágra.

Talán ez volt a sógor esete is, csakhogy ő védekezett és ekkor felülről ásták ki. Azóta nem is látta a rokonság.

Hanem a ravaszság most sem hagyta cserben. Sebes iramodással megugrott a kotorékból és uccezu neki a világnak! A foglalatoskodó emberek fegyverek után kapkodtak, két lövés sörétje zúgott mellette, de szerencsére kisebb érvágás árán mégis megmentette a bőrét.

Hirtelenül megroppan a hó, az egyik kollegája lo-

Ezt a számítást dr. Ehrenstein csinálta és összevág az Hensen kieli professzorával, ki hasonlót a Balti-tenger azon részeire nézve tett, amelyeket Echernforde és Hela mellett halásznak. Vagy 16 kilogramm a halnyereség ott hektáronként Eckernforde mellett, néha kétannyi Hela közelében. A kuri Haffban egy hektár $3\frac{1}{2}$ márkát ad, a frische Haff pedig $7\frac{1}{2}$ márkát.

A Kaspi-tenger Asztrachan mellett való halászata méltó párként illeszkedik az ufoundlandi mellé. Hogy a Wolga deltájában és torkolatai körül mekkora halmenyiségeket emelnek ki a vízelemből, számok mutatják az 1898-iki tavaszi évad eredménye gyanánt. Volt abban a fogásban név és szám szerint:

wobla (kis ponty-féle)	285.137,974	drb.
hering	70.473,759	"
orsa (Petromyzon)	18.254,500	"
süllő (Lucioperca volgensis)	15.923,869	"
csuka	12.308,405	"
tok	188,783	"
Acipenser stellatus	171,555	"
kecsege (A. ruthenus)	74,889	"
viza	45,456	"
Trutta trutta	17,426	"
lazacz	13,398	"
Trutta fario	10,815	"

összesen 402.620,829 drb.

A vizák 8213 pud kaviárt szolgáltattak, a tokok 7241-et, az Acipenser stellatus 4.950-et, egyéb halak együttvéve 55,978 pudot. Egy pud 16,38 kgr. súlynak felel meg. A vizahólyagot tulajdonkép nem is a vizák-ból nyerik; egyéb halak adják azt, nyertek pedig ott 439 pud mennyiséget. A halzsír 11,053 pudra rúgott,

Az azon tavaszi heringfogás a rendesen alul ütött ki, más éveken többet emelnek ki 100 millió darabnál.

1902 tavaszán nagy kárt szenvedtek a felső-ausztriai halászok; az Enns folyó színén száz-számra úszott a döglött hal, vagyis vitte a víz, közöttök 20—25 kilogrammos példányok sok fajtából kerültek szemre. Kiderítette a kutatás, hogy a hieflaui vár érczolvasztó telepének salakja került a folyóba és annak a nagy mennyiségű kötött kénsav-tartalma mérgezte meg a vizet. A kárvallott halászok kárpótlást követeltek és intézkedést arra nézve, hogy a folyó vize többé hasonló szennyet ne kapjon. Kimutatta utóbb a pontos vizsgálat, hogy az Erz patakba jutott gyári salak 0,08% ciankálit tartalmaz; úgy hogy mikor egész waggon tartalma kerül bele, a ciankáli mennyiség 8 kilogrammra is fölhág és erősen megmérgezi a vizet. Ez a patak az Enns folyóba ömlesztvi vizét.

Hasonló esetek fölmerülnek másutt is.

A délafrikai Orange folyóba az utóbbi időben annyi rézbányahulladék kerül, hogy a halak erősen pusztulnak benne miatta. A Neckar folyó halait 1901 július végén a zuffenhauseni gyár kátrány- és karbololaja mérgezte meg; ebben a gyárban vasúti talpfákat itattak be azzal az edző anyaggal és belőle 30,000 liter került a Feuerbach vizei közvetítésével a Neckarba.

A hatvani cukorgyár is 1903 október havában úgy megmérgezte hulladékaival a Zagyva folyót, hogy annak halai tömegesen pusztultak. E miatt az érdekeltek Jászberényből kértek orvoslátot. Nagy kincs is a hal, könnyű pusztítani, nehezebb nevelni.

Mégis túlaggodalmas volt vagy 50 év előtt a svarboroughi öreg halász, mikor egésznapit zsákmányát, 3 halaeskát, e szavakkal bocsátott vissza a tergerbe: „Menjetek békével, ti vagytok az Atlanti oceán utolsó

hol az erdőbe. A vén ravasz rávicserítja a fogát, amaz sunyin tovább kullog. Ez a pajtása tavasszal marta őt ki a legkarcsúbb rókakisasszony palotájából. Fölvette ugyan vele a küzdelmet, hanem az éles fogak elől kénytelen volt meghátrálni.

Elszomorodva gondol szép ifjuságára. Azok az arany idők! Akkor bizony nem tűrte volna ezt a szégyent.

De mi az?

Csengő csaholás üti meg a fülét, — hát már megint hajtják az erdőt?

Vajjon hol?

Most az árok szélén, a fiatalosban hallatszik a kopók ugatása.

Mi lehet a hajtásban?

Őz nem, mert egy egész csapat ott sütkérezik a déli hegyoldalon.

Talán nyúl?

Egy ideig hallgatódik s kénytelen azt konstatálni, hogy az sem. Hisz ha az lenne, akkor minden kétszáz lépésnél elállna a csaholás, mert ilyenkor ugyancsak csalafintáskodik a hosszúfüles.

Bizonyára az a pajtása került a hajtásba, a melyik az imént loholt az erdőbe. Most a fiatalosban esendült a zúr-zavar, csakugyan ő szorulhat, mert ugyancsak bujkál a legnagyobb sűrűségben. No hiszen csak oda menj, ott szokott állni a darócruhás paraszt, a legveszedelmesebb vadász!

Mintha dörgött volna!

A vén róka a hang irányába kapja fejét s hallgatódik. Egy ideig még hallatszik, de azután hirtelenül eláll a csaholás.

Kárörvendve gondolja a vén zsvány:

— Isten veled pajti — örökre!

II.

Félhomály ül a vidéken, melyben csak az egyes tárgyak körvonalai láthatók. Élesen ropog a járó-kelők lábai alatt a hó, a háztetők zsindelei tom-pán pattognak, hideg van.

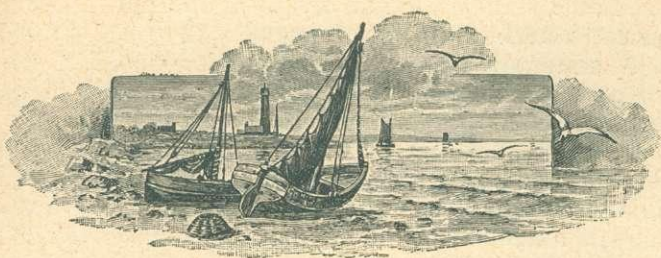
A falu kutyái versenyt ugatnak, konzertjükbe néha beleszól a kútgém csikorgása. Azok hamarosan megúnják a nótázást, csak a faluvégi juhász ordasa, a vén Burkus szólózik tovább, de mert feleletet sehonnan sem kap, abbahagyja ő is a bufogást.

Csönd van.

Egyszerre bágyadt fény önti el a fehér vidéket, fölkelt a hold.

Az úton lakmározik egy csapat fogoly, bizonyára

pikkelyes lakói.“ Míg minden 2-ik hering 20—30 ezer ikrát rak le, jól számít Huxley, hogy a tenger minden □mértföld területe 120 millió darab heringet rejt. És noha Lofot szigetsopót körül kifognak évente 30 milliót, az egész norvég part mentén 70 milliót, a földkerekség tengerében összesen 6000 milliót: Valpole Spencer azt meri mondani, hogy így csak 5% vesz el; még akkor is, ha — mint 1900-ban történt — 350 millió kilogramm heringet emeltek ki a tengerből csak Anglia körül. Az ember gazdagsága tehát nem a tengeren úszik, hanem a tengerben.

Hanusz István.

A nyílttenger titkai.

Írta: Garády Viktor.

Csöndes nyári éjszakán, ha künn bolyongsz a nyílttengeren és a hajó peremére düleszkedve, nézed a habok játékát, azon veszed észre magad, hogy körülötted csupa apró csillaggal van telehintve a tenger. Káprázatos, kékes fényű csillag, amely rohanva fut előled, azután egyszer csak kialszik, elsötétedik. De nyomában gyors villanással újabb meg újabb csillag

valamelyik fuvaros zabos zsákja oldódott ott föl. A mezőn lassan bukdácsol egy hosszúfüles, az erdőből váltott le a szántóföldekre.

Tegnap látogatott el először a falu kertjeibe s megkopasztotta a fácskák rügyes kérgét.

Az éhség hajtja, azért rándult ki ma is, hogy folytassa az abbahagyott lakmározást.

Többször megáll s ugróira ülve hallgatózik.

Hangtalan szárnyvezéssel néhányat kering fölötté egy egerésző kuvik; a kajlafülű rá sem hederít, tudja azt jól, hogy az nem ellensége.

Tovább fülel.

Hirtelenül hátra csapja egyik fülét, majd a másikat is, azután összezsugorodik. Nem nagyobb, mint egy ökölnyi rög.

Mi az?

Egy kandúr ballag a mezőkön, valahonnan a méhsóból jött ki s folytatja az egerészést.

A veszély elmúlt, a nyúl gyors iramodással nekivág a kerteknek. Óvatosan körüljárja a léczes kerítéseket; sehol egy nyílás.

A kanyarulatnál végre kitörött léczre akad, megpróbálja itt a bemenést.

Amint a szűk nyíláson bekapaszkodik, érzi, hogy valami a nyaka köré fonódik.

Hirtelenül eláll a lélekzete, hiába rugdalózik, az a láthatatlan valami még jobban fojtogatja.

támad, amely csakhamar szintén elenyészik. Hirtelen támad, de hirtelen el is tűnik. Ragyogása, tündöklése pillanatnyi, akárcsak a menyég hullócsillagának múltó fénye.

Ezek a kékes fényű apró csillagok parányi rákoknak a villogó fénye. Óriási mennyiségben élnek a nyílttengerben és oly kicsinyek, hogy szabad szemmel alig vehetők észre. A gondviselő természet világító szerekkel látta el őket, amelyek fényt árasztanak a sötétségben. De hogy miért világítanak, mi voltaképen a célja az állat világító képességének, azt mindeddig nem sikerült kipuhatólnunk. Lehet azonban, hogy ez a fény védő fegyverül szolgál a csöpp állatnak.

A természetbuvár Copepodáknak vagy evezőlábú rákoknak nevezi ezeket a mákszemnyi, többnyire csak néhány milliméter, legfeljebb egy-két centiméter nagyságú állatkákat.

Ha egy selyemből készült hálót végig vonogatunk a tenger felületén, többnyire ilyen rákokcsákkal telik meg a háló végéhez erősített pohár. Ha futó pillantást vetünk a pohárban levő vízre, azon vesszük magunkat észre, hogy ezernyi ezer állatka nyüzsög, kavarog, ide-oda szökdel benne. Ezek a csöpp teremtmények együttevén plankton néven szerepelnek a természetbuvár szótárában. A plankton javarésze pedig evezőlábú rákból áll.

És ha ezeket az apró rákokat nagyító üvegeken át nézzük, testük csodás alkotása valósággal ámulatba ejt. Elragadtatás fog el bennünket, ha fantasztikus, művészi alakjuk, ékes, káprázatos színük a szemünkbe ötlük.

Mindjárt feltűnik az állatka fején levő két pár hosszú csáp. Az egyik pár kétszer olyan hosszú, mint maga a kis jószág. És ami érdekes, többszörösen elágazott. Olyan, mint egy-egy parányi toll. Szakasztott

Az ereje fogy, szemgolyói kidülnek, tagjai megmerevednek, a világ egyre sötétül, egy rándulás — s vége van.

*

A reggeli szürkületben subás alak járja körül a kerítéseket s valamit keres. A kanyarulatnál megáll s mosolyogva gondolja:

— Nemesak az úrnak, hanem a parasztnak is jól esik a pecsenye!

Kurjész.

Az én első nyulam.

Régen volt, de azért igaz volt. Iskolás fiú voltam, még pedig azok fajtájából, kik a helyett, hogy szabad idejüket haszontalan sétálással töltenék, felismerve a szabad természet nyújtotta bájakat, örömebb tartózkodnak a szabadban, elgyönyörködve a szirtes hegyesúcsokon, a rohanó és zajló hegyi

olyan a test valamennyi függelékének alkotása is. A sörték, a lábak, a hosszú villában végződő farka úgy tűnnek föl, mint meganyi művészi alkotású tollacska. Egy kis műremek az egész állatka, amelynél ékesebbet, czifrábbat keresve kereshetsz az egész állatvilágban.

patakok pisztrángdús habjaiban, egy-egy meredek havasi rét millió meg millió színű és sokfajú flóráján.

Most is sokszor eszembe jut, ha ott járok, mint dagadt keblem az önérzettől, hol vadászfegyveremmel kezemben korlátlan úrnak éreztem magamat.

Tíz éves lehettem, mikor boldog emlékü atyámmal az első nyúl vadászatra rándultam ki a Kárpátok délkeleti országhatárát képező lábához.

Cserjés-, inkább magyoróbokrosból állott az egész terület, melynek lábánál kezdetét vette a szántóföld s így aratás után meglehetősen sok nyúl húzódott meg benne.

Kora hajnalban már künn voltunk s rövid idő alatt fel is állított öregem egy keresztúton, előzőleg lelkemre kötve, hogy az állásban esendesen viselkedjem s ha a kopók csaholását meghallom, éber figyelemmel legyek a legkisebb neszre is, mert a füles egy-kettőre ott terem előttem s még azt is hozzátette, hogyha első nyulamat valahogy ép bőrrel bocsátanám el, jó vadász nem válik belőlem.

Egyedül állottam a keresztút melletti egyik bokor tövében s a reggeli köd foszladozni kezdett a napkeleten tündéri fényben felkelő nap aranyos sugaraitól. A vándormadarak már elmentek, csak a feketerigók riadt tyukogása hallatszott helyenkint, ahol a kopók a bokrosban kerestek.

Egyesövű fegyveremet, melyet jobban szerettem a

Némelyiknek a farka olyan, mint a páva szétterpesztett farka. Ragyogó legyezőalakú tollacskákból áll. A másiknak hasonló szerkezetűek a lábai. A harmadik ismét a farkán visel egy tollszerű, hosszú függelék, amely hatszor akkora, mint maga az állat.

A nőstények két körtealakú kis zsákocskát viselnek a potrohuk alatt. Ezekben hordja az állat a petéit. Többnyire szép, élénk színűek: zöldek, pirosak, kékek. Azonban maguknak az állatoknak is pompás a színük. Az egyik világos kék, a másik zöld, a harmadik narancs színű. Vannak sárgák vagy pirosak s vannak továbbá átlátszó kristály-fényűek. De találsz közöttük szép viola színű, sötétkék, bíborpiros s aranyos fényű alakokat is. A színek ékes pompája táru fölötted, ha a nagyító-üvegen át nézed ezeket a csöpp teremtményeket, amiket a böles Teremtő oly pazar módon föl-ékesített.

És ha most azt kérdezzük, hogy miért látta el a Teremtő ezeket az állatokat a természet oly rendkívül gazdag mozgó műszereivel, azonnal megadhatjuk a választ, mihelyt eszünkbe jut, hogy azok az egész életüket a nyílttengerben töltik.

Az állat elágazott, tollas függelékei arra valók, hogy könnyen lebeghessen a vízben. A nyílttengerben az állat nem kapaszkodhatik idegen tárgyakba, tehát kénytelen szabadon élni a vízben. A mozgó műszereknek rendkívüli felszerelése arra való tehát, hogy a fajsúlyt csökkentse és ezzel az állat süllyedését lehetőleg megakadályozza.

Egyszerű kísérellettel kimutathatjuk, hogy egyforma súly mellett, nagyobb terjedelmű testek lassabban merülnek el a vízben, mint a kisebb terjedelműek. Ennél fogva az az állat is, amelynek teste tele van tüskés vagy tollas függelékkel, sokkal lassabban merül a víz alá, mint az egyforma súlyú, de síma és tömött testű

világ minden kincsénél, önérzetesen szorongattam hónom alatt s kész pozícióban vártam a vadat úgy, amint azt már megnőtt vadászoktól többször láttam.

A környezet sűrű bokrosból állott s a keresztutat szegélyező gyepet ellepte a vastag dér.

Odább pedig helyenkint az őszi kikirics nyujtotta lilaszínű fejcskéjét az égnek, az egyes bokrokat az ökörnál kötötte össze, mint az őszenek — az elhaló természetnek biztos előjelei.

Hogy szerettem mindezeket a jeleket, hisz tudtam, hogy ekkor kezdődik az én legszebb kedvtelése — a vadászat.

Amint így szemlélgettem a közvetlen környezetemet és gyermekies fantáziával vártam első nyúl vadászatom regényes képekbe burkolt megtörténtét, a szomszéd oldalból a „Bokrász“-unk öblös hangja esendült meg, kis vártatva rá pedig a „Nyulászka“ szép tenorja.

Hogy dobogott a szívem, tisztán hallhattam verését, a lélekzetem is elállott, amint figyeltem a hajtás menetére.

Csupa szem és fül voltam, szinte sírás vett erőt rajtam, amidőn a duettet a hegygerinczen fenn mindég távolabb hallottam, végül pedig teljesen elnémult.

Vége-vege, elhajtottak, nincs nyúl, nincs dicsőség, pedig hogy vágytam utána.

Amint így csüggedten, némán állottam egymagamban, egyszerre halk neszelést hallok hátam mögött s

állat. Világos tehát, hogy az evezőlábú rákok testének szőrös és tüskés volta nem egyéb, mint az állat alkalmazkodása a környezethez, amelyben él.

Attól a pillanattól fogva, amelyben születnek, egész halálukig ott élnek az oceán vizében szakadatlanul mozogva, örökké szökdelve, imbolyogva. Nem ismerik sem a pihenést, sem a nyugodalmat, sem pedig az alvást. Jaj nekik, ha megszűnnek mozogni, ha nem maradnak ébren! Náluk a tétlenség, az álom halállal jár. Elmerülnek, leszéllnak a tenger mélységes fenekére, ahol csakhamar elpusztulnak. Az édes álom, amely más állatnak erőt kölcsönöz, az a Copepodának vesztét okozza.

Örökké dolgozni, sohasem pihenni! Bizony ez keserves élet. S ha azután még meggondoljuk, hogy ezeket a szerencsétleneket ezernyi ezer veszedelem fenyegeti odakünn a nyílttengeren, szinte önkénytelenül azt kérdezzük, hogy minek is jöttek a világra?

Minek? Hiszen a tenger háztartásában ők játszák a legfontosabb szerepet! Ők szolgáltatják a táplálékot a legtöbb hasznos hal számára és ezzel közvetlenül vagy közvetve a legnagyobb mértékben belenyúlnak a felsőbbrendű tengeri állatok életébe, végső eredményében pedig a tengerparton lakó emberek életébe is.

Végtelen nagy számban élnek a tengerben s rengeteg csapatai a víz felső rétegeit úgy a hidegebb, mint a melegebb tengerekben ellepik olyannyira, hogy megfestik koronkint a tenger felületét, vöröses vagy sárgás állati pépet alkotva rajta.

Ebben az állati pépben dúskálnak az északi tengerek hering csapatai. Ez az ő táplálékuk. És midőn megjelennek a víz felületén és mérhetetlen számban vándorolnak a partok felé, szörnyű pusztítást visznek véghez a piciny rákok milliárdjai között. A természetbuvárok megvizsgálták a hering belének tartalmát és

egy köbcentiméter pépben nem kevesebb mint tizen- négyezer rákocskát találtak. Hány rákocska pusztul el tehát annak a sok millió heringnek a gyomrában, amely minden esztendőben a halászbárkák ezreinek a hálójába kerül!

A resiczai erdőmesteri hivatalhoz tartozó erdőterület vadállományáról.

A szab. osztrák-magyar államvasút-társaságnak Krassó-Szörénymegyében fekvő nagy területű erdőbirtoka bizonynyal a legjobban kezelték közé tartozik az országban és így magától értetik, hogy a vadállomány gondozása és megvédése is szakavatott kezekben van. A társaság azonban a lelőtt vadból szóra alig érdemes jövedelmet élvez, mert a lelőtt vad piacra nem kerül és csupán a társaság birtokát képező vendéglők bérlői juthatnak itt-ott egy-egy ózbakhoz vagy vaddisznóhúshoz.

A társaságnak vadaskertje nincs és így a vad szabad pályát talál mindenfelé és gyakran átvált, sőt állandó tanyát is üt az erdőüzem által épenséggel mit sem háborgatott szomszédos, illetve a társasággal összefüggő kincstári erdőkbe.

Hogy a vadállomány talán nem olyan nagy, mint azt az erdővel borított terület nagyságához mérve várni lehetne, annak oka abban rejlik, hogy a vad teljes nyugalmat alig találhat, mert a favágók erdőpusztítása évről-évre megújul és addig is tart, míg a szarvas és őz borjazik; a szénégetés csak nagy hó beálltakor szünetel és ezzel kapcsolatosan a szénfuvarozás is csak rövid időre szűnik meg; mindezek pedig olyan okok, melyek eléggé megmagyarázzák a vadállománynak mérsékelt számát.

őh csodák-csodája, egy jókora füles áll előttem két lábon lve, 30—40 lépésnyi távolban az erdei úton.

Szamba se látszott venni, mintha azt gondolta volna, hogy egy még csak leendő vadásztól ő csak nem ijed meg.

Én magam megszeppentem az első percze, de miután láttam, hogy ez nem medve, se nem oly vad, mely felfalna, gyorsan megezőelőztam ökelmét és elhúztam a ravaszt. De őh egek, az én első nyulam, amidőn a nedves őszi reggeli levegőben a lőporfüst eloszlott — sehol sem volt.

A lövésre hallom a távolból: — Megvan-e fiam?

De én válaszolni nem bátorkodtam. Nemsokára rohanva és csaholva megjelenik a két kopó, miközbeu öregem is megjön s kikérdez a részletekről.

Én meg szégyenkezve bár, de váltig állítottam, hogy jól megnéztem, hisz ál-

lott, nem is futott és kellett, hogy kapjon. No de láttam az arczáról, hogy az elmondottakkal nincs megelégedve s a lövés helyére siet.

— „Jól van fiacskám, nézd csak, jó lövést tettél, itt a vér és a szőresomó, mindjárt megtaláljuk. Te „Bokrász,” te „Nyulász” ide te, ide te. Hangos lett újra a berek a hajtástól, mely egyszerre elnémult.

S ime, hozta már szegény jó atyám az én első nyulam.

Megveregette vállamat s akkor éreztem, hogy ezzel vadászszá avatott fel.

S mit gondolnak? Cseréltem volna-e akkor földi halandóval?

Ha Krózus avagy Dárius kincseit előmbé tették volna, nagyobb örömet nem okoznak vala azok nekem.

De hisz nincs is mit esodálni azon, mert a gyermekkori lelkesedést, mely rajongásig fokozódhatik, semmi sem képes lelohasztani, mivel annak rugói az ártatlan ifjúkori képzeletek tündérvilágában fogamzanak s ha megfelelő egyén. lelkiületében keletkeznek, az egész életen át kísérik.

Most is boldognak érzem magamat, ha egyes ilyen gyermekkori élményeim jutnak eszembe, mint a fentebb leírt első nyúlvadászatom is volt s melyek emléke fűszerezi a férfikorban átélt komolyabb vadászati eseményeket is.

Lázár Lajos.

Vadorzás a nagy erdőszemélyzet szigorú és lelkiismeretes szolgálata mellett csak nagy ritkán fordul elő, mert az erdők között vagy azok közelében levő községek lakosai, mint szénégetők vagy fuvarosok egyenesen a társaságtól élnek, vagy mint erdei rétek és földek bérlői, tőle függenek. Akit vadorzáson érnek, arra nemcsak a törvény szigora vár, de azonfelül ha fuvaros vagy munkás, megvonják tőle a fuvar és munkát, ha pedig rét- vagy földbérlő, úgy többé bérléthez nem jut. Így tehát csak olyanok adják fejüket a vadorzásra, kik a társasággal semmiféle viszonyban nem állanak, ilyenek pedig kevesen vannak, vagy kiknek egyáltalában nincs mit veszteniök. A vadorzást is inkább törökkel, mint fegyverrel üzik, mert ez utóbbi mód mégis csak több veszélylyel jár.

Ezekből kifolyólag az erdőszemélyzetnek vadorzók által való megtámadtatása is a legritkább esetek közé tartozik és ha egy évtizedben mégis előfordul egy-egy erdőőrnek eltűnése, úgy ez, a legnagyobb valószínűség szerint, erdőkihágásból eredő bosszúnak a következménye.

Miután az uradalomban lőtt vad piacra nem kerül, azért is hasznos vadra rendszeres vadászat ritkán történik, főleg azonban a karácsony hetében, midőn is a terítékre kerülő őzek és nyulak egyrésze a társasági tisztviselők között osztatik szét, más része pedig Budapestre és Bécsbe vándorol a társaság magasabb dignitáriusaihoz. Szarvasokra való vadászat csakis valamely magas állású vendég tiszteletére rendeztetik, amint hogy 1902-ben csakis 2 drb. került e vadból terítékre.

Ha a szarvasra nézve még megemlítem, hogy e nemes vad csak 1889-ben honosított meg a ferencfalvi erdőségeken és a mai 75 darabból álló állományuknak 1 hatos, 1 csapos, 3 suta, 1 üsző és 1 borjú volt a törzse, továbbá hogy a resiczai erdőmesteri hivatalhoz tartozó erdők 43.149 holdat borítanak, úgy elmondottam mindazt, mit a mai vadállomány megbecslésére és a vadászati viszonyokra nézve megemlíteni szükségesnek tartottam.

Az itt következő hiteles számbeli adatokat *Korok* Nándor társasági erdőmester úr volt szives rendelkezésemre bocsájtani, mely szivességeért őszinte köszönettel tartozom neki. A resiczai erdőmesteri hivatal vadállománya az 1902-ik évben.

Hasznos vad.

szarvas	75 drb
vaddisznó	112 „
őz	403 „
nyúl	338 „
vadkaesa	165 „
császármadár	240 „
fogoly	520 „
összesen	1853 drb

Dúvad.

farkas	17 drb
vidra	28 „
róka	186 „
vadmacska	38 „
borz	32 „
menyét	42 „
görény	24 „
összesen	367 drb

Ugyanezen évben lelövetett:

Hasznos vad.

szarvas	2 drb
őz	42 „
vaddisznó	10 „
nyúl	112 „
összesen	166 drb

Dúvad.

farkas	3 drb
vidra	4 „
róka	97 „
vadmacska	20 „
menyét	23 „
görény	5 „
nyest	3 „
borz	10 „
kóborló kutya	58 „
kóborló házi macska	14 „
összesen	237 drb

Szárnyas.

sas, héja, ölyv	98 drb
holló, karvaly	162 „
szarka és egyéb kisebb ...	„
ragadozók	386 „
vízi rigó	66 „
összesen	712 drb

Lódíj fejében 1135 kor. 35 fill. lett kifizetve.

Merkl Ede.

Varjú-rovás.

Középnagyságú madaraink között talán egy sincs, mely az emberhez való minden vonatkozásában annyira ismeretes lenne, mint ez a szürke csuhás kalandor, az északi földgömbnek ez a világpolgára, mely épen oly jól kiállja a 36 fokos dermesztő hideget, mint ahogyan nyugodtan elviseli a 36 fokos meleget is.

A Dunára vizet hordanék, ha hasznát és kártételeit e helyen pontról pontra felsorolni akarnám. De minek is lenne ez? A szántóvető embernek hiába panaszolja el a szomszédasszony, hogy e szemtelen tolvaj csak az imént rabolta el a templom körüli gyeptes téren a gondos gúnár vezetése mellett legelésző két-napos libái egyikét, mert a szántóvető ember a varjúnak ezen galádságán meg nem ütődnek, úgy tekintvén azt, mint egy annak járó adót, melyet leszolgál a frissen szántott barázdában, ahol szorgosan szedegeti a bogarak álcáit és a cserebogarak húsos pajorjait. Ha pedig úgy következnék a sorja, hogy a gazdaember egy erdész vagy egy szenvedélyes vadászember előtt hajtogatná a varjú hasznos voltát, akkor bizony lenne neki mit hallani arról, hogy hát minek is teremtette Isten a varjút, mikor az annak idején irgalmatlanul pusztítja a

fiatal tapsifülest és a fogoly- és fázzásírkéket!

Igy tehát bátran lehet állítani, hogy a varjú számlája teljes hitelesen le van zárva. Meg van abban a „tartozik“ és „követel“ rovat is és már most mindenki megállapíthatja, hogy mivel fizet neki és mit követel tőle a mi madarunk. És ha én mindezek után

is tollamra veszem a varjút és annak a kározt feltűntető rovasára egy mélyebb bevágást teszek, ahhoz megvan az okom, amint az a következő megfigyelésből ki fog tűnni. Nem mondok ujságot azzal az állítással, hogy a cseresznyeérés idejétől a szüret befejeztéig nem egy fa és tőke sínyli meg a varjú inyenczkedését. A pirosuló cseresznyét és a hamvasodó szőlőt bizonyára előbb ízleli meg a varjú, mint a gondos kertésznek és szőlőbirtokosnak gyermeke. Ezzel tehát tisztában lennék. De hogy a varjú egy egész sor diófa bő termését is képes teljesen elpusztítani, az talán nem mindenki által ismert tény, de arról, megfigyeléseim után, minden tekintetben jótállhatok.

Német-Bogsán régebbi községháza kis kertjének végében 2 hatalmas diófa áll, melyek jó termés idején legalább is egy zsák dióval fizetnek. Ily bő termésű év volt a dióra nézve 1901. De amint a dió zöld burka repedezni kezdett, ötösével, tizesével jelentek meg a varjak a fákon és mindegyik, csőrében egy-egy dióval szállt ki a szántóföldek felé, hogy még a kemény csőrnek is nem könnyű feltörés munkáját háborítlanul elvégezhesse. És ez így ment napról-napra mindaddig, míg a dióban tartott. Utam minden nap legalább is négyszer vezetett el ama diófák közelében, de reggeltől délutáni 4—5 óráig sohasem láttam a fákat varjak nélkül. A csőre közötti dióval repülő varjú ebbeli kártételét nem tagadhatta le, mert 25—30 méternyi magasságból is könnyen felismerhető volt a kávák között tartott gyümölcs. Hogy abban az évben a községi jegyző gyermekeinek állított karácsonyfán saját diófáiról való aranyozott dió nem himbálózott, azt biztosan állíthatom.

*

Már megírtam jelen cikkcskémet, midőn az említett diófák alatt e tárgyról egy útczabeli ismerősömmel beszélgettem. Észleletemet megtoldotta ő azzal, hogy az ő diófái is hasonló elbánásban részesültek a varjak részéről és hogy abban az évben az ő termése is megsemmisítettett.

Merkl Ede.

Érdekes fészkek.

E lapok VII. évfolyamának VI. számában Fábán Gáspár úr egy esomó igen érdekes madárfészkekről írt és ennek kapcsán én is néhány ily adattal járulok a fenti címhez.

Születésem helyén, Tatán, bejáratos voltam Titteldorf Rupert ottani malomtulajdonos házához. A házhoz egy meglehetősen nagy zöldséges és gyümölcsös kert tartozott, melyet a tatai híres angolkertből kifolyó patak vize szelt ketté. A kert végében egy, tuffkövekből mesterségesen

összeállított barlang volt, mely előtt néhány gömbölyű fenyőfatuskó volt a földbe eresztve, hogy a hiányzó székek és pad helyét pótolják. Az egyik ilyen fenyőfa czölöp, miért miért nem, egész liosszában ki volt fúrva. Sokszor ültem e kifúrt czölöpön és egy ízben, midőn róla felkeltem, egy széncinkét láttam a lyukból kirepülni. Ez felköltötte kíváncsiságomat és azt a gyanúmat, hogy a czölöp alján a madár fészkeknek kell lenni. Ha a czölöpöt helyéből kiemelem, úgy a szegény madár fészket bizonynyal feldúlom, az ily módon nyerendő bizonyítéktól tehát lemondottam; de e helyett figyelmemet arra irányoztam, vajjon beszáll-e ismét a czinke a czölöp lyukába. Ezt azután nem egyszer láttam és ily módon teljes bizonyosságot nyertem arról, hogy a lyuk alján a madár fészkeknek kellett lenni, mert kizártnak tartom azt, hogy a czinke ama sötét helyen, napjában több ízben is, eledel után járt volna.

Hogy a madár a fészkepítésnél a helyes viszonyokra is tekintettel van és hogy a földre rakott fészket ott, hol azt lehullott falevelek stb. által való eltemetéstől kell féltetnie, bizonyos óvintézkedéseket alkalmaz, arról egy ízben a vaskói erdőben győződtem meg. Előre becsajtom, hogy honi madaraink között nem ismerek egyet sem, mely fészkeknek peremén kívül álló oldalvédet építene. A szarka tetőt rak fészke fölé és így ennek fészke ide nem számítható. A fészkek, melyről szólok, valamely kis éneklő lehetett, de a madarat csak kirepülése pillanatában láthattam és így faját meg nem állapíthattam. A fészkek a gyalogutat közvetlen szegélyező, arasznyi emelkedésű és magasságú partba, lehullott száraz falevelek közé volt rakva és néhány pelyhes fiókát tartalmazott. Maga a fészkek miben sem volt feltűnő, de szokatlan volt rajta a peremének azon oldalára erősebb fűszálakból épített védgát, mely felől a madárkának tartania kellett attól, hogy a fölhalmozott levelek, a szél vagy más körülménynél fogva mozgásba, csuszamlásba hozatván, fészket egészen betemetetik.

A madár tehát a viszonyokhoz alkalmazta fészket és meg vagyok győződve, hogy a kis védgát czéljának minden tekintetben meg is felelt.

M.

A resiczai erdőgondnokság pisztráng-tenyésztete.

Egy oly raczionálisan vezetett erdőgazdaságban, mint amilyen a szab. osztr. magy. állam-vasuttársaság délmagyarországi birtokain van, arra alkalmas vizek jelenlétében nem hiányozhatik a pisztráng-tenyésztés sem.

A resiczai erdőgondnoksághoz tartozó területen két ilyen tenyésztő van és pedig az egyik a ferenczfalvi, a másik a krasovai úgynevezett komarniki pagonyban, mind a két helyen egy-egy ott lakó erdőőr gondozása alatt. Az e pagonyokban

folyó *Berzava* és *Karas* folyók már eredetileg pisztrángtermő vizek és a tenyészdek e két folyót és a beléjük szakadó kisebb patakokat népesítik be a fiatal halakkal.

Háromféle pisztrángot tenyésztének és pedig: a *sebes-* a *szivárvány-* és az *amerikai* pisztrángot. Körülbelül 100.000 drb. ikra kerül a költő medencékbe, melyeknek 75%-a kel ki. Valamennyi pisztrángfaj jól tenyészik és különösen a Karasban 3—400 gramm súlyú pisztrángok is előfordulnak. A halorzás, melynek meggátlása az erdő-őrök kötelességei közé tartozik, csak ritkán fordul elő.

A kifogott hal a társaság vendégeinek és magasabb tisztviselőinek asztalára kerül.

Hivatalos adatok nyomán közli: **Merkel Ede.**

Megfigyelések.

Tisztelt Szerkesztőség!

„A Természet“ multkori számában a balatoni gémekekről hozott cikkekre vonatkozólag, — minthogy a cikkíró úr némely részeit általánosította — szabad legyen azon megjegyzést tennem, hogy az *üstökös gém* fészkelése fűbokrok nélkül is elképzelhető.

Így egy Ujvidék szomszédságában levő láposban, daczára annak, hogy köröskörül fűbokrokkal tarkított nádrengetegek is vannak, kizárólag csak nádra rakja le fészket, mely gyakran bizarr építési módjával is felkelti figyelmünket. — Ugyanis a víz színétől fölfelé gyakran méternyi magas karesú oszlopokat emel, melyeknek átmérője alig van 25—30 cm.

Az említett telepen az *A. gazetta* kivételével az összes hazai gémfajtáink tanyáznak, de közülök egy sem fészkel bokron, sőt itt még az *ibisz* is a szárcsához hasonló úszó fészket épít.

Egyedül a *kis kárákatona* fészke áll fűzveszöből, de az is a telep nyíltabb téerein nádra rakva.

Ha nem érdektelen, a *szürke gémről* is van egy megfigyelésem, mely szintén amellet bizonyít, hogy e madár mennyire képes a körülményekhez alkalmazkodni. Ugyanis a bélyei uradalom Izabella-földi pusztáján már harmadik éve telet ki egy 6—10 darabból álló gémesapat, még pedig úgy látszik, nem pusztán a korlátolt számban levő nyílt vizek kedvéért, mert leggyakrabban az egérdús szántókon sétálgatnak.

Teljes tisztelettel

Gébell József, tanárjelölt.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Már ezelőtt 5 évvel leírtam, hogy Szegeden a téli hónapokban a Klauzál-téren felülnek a házak párkányzataira a verebek nagy tömegekben éjjeli hálásra és 3 ölyvmadár esténként megdézsmálja őket, mindamellet, hogy az utóbbiak közeledtével a verebek az alsóbb párkányzatokra menekülnek. Még most is folyik ez a vadászat, azzal a különbséggel, hogy már nem három, hanem csak két madárrabló járja a sort, de minden este, a publikum nagy gaudiumára.

Az itteni Stefánia-sétányon jelenleg sok a húros rigó.

Szeged, 1904 február 2.

Tisztelettel

Steinwalter Ödön.

Tekintetes Szerkesztőség!

A tavaszi madárvonulások megfigyelőinek vélek vele szolgálatot tenni, midőn értesítem a tek. Szerkesztőséget, hogy vidékünkön a vadludak vonulását a mai napon észleltem legelőször. Midőn e sorokat írom (este 10 óra) a vonulás javában tart s csakúgy visszhangzik a város a nagy tömegekben s még nagyobb lármával vonuló vadludak zajától. Az időjárás rendkívül kellemetlen, nedves, ködös, a hőmérő + 5 fokon áll; a vonulás iránya keletről délnyugotnak tart. Nézetem szerint a vonulás elég korainak mondható.

Eger, 1904 február 8-án.

Tisztelettel

Fridl Gyula.

A nap.

Csodás hatalom a nap. Melegsége, fénye éltető eleme a természet minden alkotásának. Virulás, bimbófakadás, leheletére élet — és végtelen energia...

Látjuk a nap munkáját, a természet nagyszerű, fenéséges műveiben. Csodáljuk kicsinységünkkel, gyengeségünkkel s tehetetlenül állunk meg keletkezésének forrásainál.

— Mi a nap a nagy mindenségben? Egy tündöklő Hatalom, a leghatalmasabb: Erőforrás. — Imádattal s fohászszal csodáljuk. A léte világít... Érezzük, ragaszkodunk hozzá — irtózzunk a sötétségtől... S milyen édes remény van szivünkben, gondolatunkban, mikor egy halvány sugár lopózik a sötétségbe — börtönbe, ahol a rabság van, ahol az élet nincsen... Képzletünk ingadozó szárnyalása nem talál megnyugtató magyarázatot, milyen módon keletkezett; csak látjuk s csodáljuk tündöklő sugarait. A reggeli üde friss harmatban, a virág kelyhében, a vízcseppben benne van, benne: ragyogása, csillogása. A tó tiszta tükrében, ott látjuk, ott a sötét kamarában, mint a kulcsnyíláson befut reményt és vigaszt hozó áldásos képe.

Csoda-e, ha a föld egyszerű fia a napban látja az Istenség képviselőjét? S félve borúl le az anya keblére, a gyászos földre, arra, melyre egykor talán: nap és föld, mint testvér öleltek össze...

Biborpalástban jön, úgy megy megpihenni. A hajnal első pírja jelzi megjelenését. És minden nap más és más pompában bontakozik ki szemünk előtt. Néha sötét fellegek mögül tör elő, vörösre festve az eget. Máskor lágyan, szelíden emelkedik a szűzies tisztaság képével a hegyóriások mögül, mint hatalmas színarany tányér.

Óh mennyi üdvözlét, mennyi szeretetet, mennyi csodálatot ébreszt nemcsak bennünk, gyarló emberekben, hanem az erdőnek, a mezőnek a szárnyaiban is. Öröm hozsánna zeng felé, dallal és csodálattal. Mennyi érzés, mennyi eszme, elmélkedés a jövőről s mennyi bizalom, néha csüggedés is szivünkben...

Ki ne köszöntené a napot? — Mindenki. Ember, állat s minden apró teremtménye a földi hatalomnak. Illattal a virág. Dallal a madár. Imával — az ember.

Minden reggel kibontakozik bibor köpenyéből. Azután megtisztulva emelkedik föl a kéklő égboltozatra. Az első sugarak gyengék, erőtlenek. De amint befutja év

millió útjának egy részét, kezd izmosodni s forró lángké-
véjéből özönlik a gabonát megérlelő sugar.

Rezeg a levegő. Izzad, párolog a föld. Elnémul a
madár. Hús árnyékot, pihenőt keres a munkás kéz. — Ez
a dél.

Amint útja mindinkább nyugotra fordul, abban a
mértékben, fényben, erősségben apad. Siet búcsút mon-
dania földnek. De még mielőtt búcsúcsókjával bearanyozná
a földet, ismét fölveszi izzó köntösét. Ekkor megkondul
az estéli harangszó s hazahívja a robotos munkást az
édes otthonba.

Áldólag tekint a munka embere az aláhanyatló
napra s fölshajt, vajjon mit hoz a holnap? A munka s
ennek a gyümölcse, mely az: élet, ennek éltetője, táplá-
lója a nap! — S a sok rejtett kincs, mely a föld méh-
ében van; ennek is szülőanyja a nap. Mennyi munkát,
mennyi életet, mennyi világosságot ad. Ezért a nap a mi
mindenünk.

Bod Péter.

Szerkesztői üzenetek.

S. L. úrnak. — A légyfélék determinálásával foglalkozik Dr. Kertész Kálmán (M. N. Muzeum), tessék hozzáfordulni kérdéseivel.

V. L. úrnak. — Mindkét hirdetést beszüntettük, mert már a multkor eladták a hirdetőik fegyvereiket. Rendesen sikerrel jár.

S. főerdész úrnak. — Nem ismerjük az illetőt. Névtelen levelekre nem válaszolunk.

T. K. és F. M. uraknak, Sopron. Chernel István „Magyarország madarai“ című művét, a Kir. Magyar Természet-tudományi Társulatnál (Budapest, VIII., Eszterházy-u. 16.) rendelhetik meg. Ára 24 korona.

Lapunk tisztelt Olvasóit kérjük, hogy a VII. évfolyamra való előfizetési díjat mielőbb beküldeni szíveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében zavar támadjon és tudhassuk, kik az előfizetőink a jövőben is.

Egy fiatal ember, aki a nagy-szent-miklósi földmives iskolát jó sikerrel végezte, már több évi gyakorlata van, magyarul, németül és románul beszél, szerény alkalmazást keres uradalomban. Közelebbi czime a kiadóhivatalban.

Megvételre kerestünk 1—2 darab Lakatos-féle kisebb kaliberű, messzehordó fegyvert. Ajánlatok a kiadóhivatalba czimzendők.

Egy szépen kifejlett, frissen lőtt és egy fiatal, eleven uhút kerestünk megvételre — az ár megjelölésével.

Egy csinos kis agganccgyűjtemény (szarvas, őz, zerge) eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Farkas-koponyát

keresek megvételre s ajánlatot kérek a kiadóhivatalba.

Egy előkelő angol vadásztársaság

keres vadászterületeket hazánkban és kér ajánlatokat kiadóhivatalunk révén. Főként vadkanokat és szépagancsú szarvast, meg őzeket akarnak löni. A terület rövid leírását, feltételeket és az ellátásra vonatkozó felvilágosítást is kérnek. Vasuti állomás közelsége előny.

„A Természet“ VI. és előbbi évfolyamaihoz való **bekötési táblák** intézetünkben megrendelhetők, darabonként 2 koronával.

Intézetünkben kapható könyvek:

Lendl, Allatok kitöméséről,	3 kor. — fill.
Kohaut-Lendl, Mikroszkópi gyakorlat elemei, 2 kötet	9 " — "
Kohaut, Madármeghatározó	4 " — "
Méhely, Magyarország denevérei	10 " — "
Lakatos, Császármadár	4 " 60 "
" Vadászhit	4 " — "
" Vadászati és Madarászati Emlékeimből	6 " — "
" Nappali orvmadarak	3 " — "
Győrffy, Növénygyűjtés	— " 60 "

A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk

PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, természetű kivitel, tartós munka, jutányos árak.

Vasuti szállítmányba nem szabad levelet tenni; czélirányos ügy a szállítólevélre mint a csomagra ráírni: „Friss állat kitömésre“.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szőnyeg, fall dekoráció, tablettára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.) Nagyobb emlősök, (pl. medve, zerge, farkas, stb.) kizsigerelendők; csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként). Pontos címet és esetleg a vasuti állomás megjelölését kérjük.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma

Telefon 194.

Budapest, II., Donáti-u. 7.

Telefon 19+.

Fészkelő házikók.

1. Czinégének, csuszkának, kerti rozsdafarkúnak, kis harkálnak, nyaktekercsnek, örvös légykapónak és fakúznak való házikó darabja 60 fill., 10 darab 5 kor.

2. Szürke légykapónak, házi rozsdafarkúnak, barázdabillegetőnek való házikó darabja 50 fill., 10 darab 4 kor.

Erre vonatkozó megrendeléseket az

„Állatvédő Egyesület“ Kőszegen
készítségesen elfogad.

Relief-képek, kitömött madár festett hát-
térrel, gondos kivitelben, to-
vábbá intézetünkben preparált *nagy sasok* és *uhuk* kü-
lönöző állásban, mint kiváló szép *szobadíszek* mindig
raktáron vannak s intézetünkben bármikor megtekinthetők.

Tapasztalt vadászok kutyáikat **Fattinger**
a vadászidény előtt és közben
húsrostos kutyalepényével etetik.

Fattinger húsrostos kutyalepénye az egyetlen állateledel, amelytől a kutyák állandóan egészségesek, erősek és kitartóak. — Fattinger húsrostos kutyalepényét a kutyák mindenkor igen szívesen élvezik és a legkiválóbb kutyatenyésztőkben, a bécsi, budapesti és prágai állatorvosi intézetekben, szóval mindenütt, ahol az állateledelt helyesen meg tudják ítélni, már évek óta használják. A beszerzése ennek az ezerszeresen megdicséret állateledelnek — az olcsó ára következtében — minden kutyatulajdonosnak lehetséges. Bővebbet egy a kutyák ésszerű táplálásáról szóló füzet tartalmaz. (Ingyen és bérmentesen.) **Ára 50 kg.-kint 22 korona, 5 kg. bérmentes csomag 3 korona.** — Kérjen prospektust és árjegyzéket Fattinger egyéb kitűnő állateledeléről fiatal kutyák, fűzánok, bázi szárnnyasok, pisztrángok, csukák, madarak stb. részére.

Fattinger & Comp.
— állateledel-gyára —
Wien (Bécs), Wieden 3.
140 első díj!
Rossz utánzatok is léteznek!
Budapesti raktárak:
Zubek Bertalan és Tsa
IV., Muzeum - körut 29.
Geittner és Rausch
Andrássy-ut 8. sz. alatt.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17—23.)

— Minden irányú iskola t. vezetőinek, —
tanárainak és tanítóinak szives figyelmébe ajánlja

— hazai saját gyártású —

fizikai, khémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakszerű tanácssal és tájékoztató költségvetéssel szívesen szolgálunk iskolák felszerelése alkalmával. — Újabb szerkezetű tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; mechanikai és üvegtechnikai preciziós munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás- és Közoktatási Minister a Feldmann Gyula-féle physikai és khémiai tanszergyárat és üvegtechnikai intézetet az enemű beszerzési forrásokól ajánlott hazai czégek közé utólagosan felvette.“ (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás- és Közoktatási Minister Feldmann Gyula budapesti tanszergyáros által készített természetani eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt physikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.“ (Hivatalos Közlöny. X. 17. 360.) (40782—1902.)

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palackborainkat, melyek mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család **vadkerti és vámospércsi** nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak kifogástalanul tisztán kezelt saját termése kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz tanúságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom“. Novotny J., cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bérmentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai
Aradon.

„A Természet“

I. és II. évfolyamának néhány

teljes példányát,

— vagy az I. évfolyam III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., XVI., XVII. és XIX., továbbá a II. évfolyam IV., VI. és VII. számait — visszaváltja kiadóhivatalunk. Esetleg ez évi új évfolyammal szolgálunk helyette.

WATTITZ-MANFRÉD

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Hódmező-Vásárhely, Andrássy-u. 22.